

KONVENCIJA RUDARJEV 12. DISTRIKTA.

LEWIS POEVAN Z BRZOJAVKO NA KONVENCIJO.

Odgovoril je, da ne utegne, ker je preveč zaposlen.

Peoria, Ill. (Izvirno poročilo. Louis Rogel). — Konvencija 12. rudarskega distrikta je prišla 6. novembra. Konvencijo je pozdravil mestni župan. V svojem govoru je dejal, da si šteje v čast, da so se rudarji sešli na konvenciji v Peoriji. Povdarjal je, da pojde rudarjem v vseh rečeh na roke in da ne potrebuje ključa, ki bi rudarje le oviral.

Popoldne je predsednik Farrington predložil svoje poročilo, ki je bilo vzeto na znanje. Konvencija je prejela veliko pozdravnih brzojavk in med temi je bila tudi brzojavka John L. Lewisa, predsednika rudarske organizacije U. M. W. of A. V. brzojavki priporoča, da naj rudarji zborujejo v dobrobit organizacije po svojih najboljših močeh. Porabijo naj, kar se je naredilo na konvenciji v Indianapolisu in da naj podpirajo kansaške rudarje, kolikor je v njih moči. Temu zadnjemu besedilu je sledil ironičen aplavz.

Zbornica je takoj sklenila, da se povabi Lewis na konvencijo. Iz njegove brzojavke je pa spoznati, da se je Lewis prišel podajati.

Prihodnje jutro je bilo na dnevnem redu poročilo Walter Nesbita, finančnega tajnika 12. distrikta rudarske organizacije. Poročilo se je vzelo na znanje. V svojem poročilu je poročal, da je v družbi predsednik Fishwicka obiskal Alexander Howata, predsednika 14. distrikta rudarske organizacije, v ječi v Columbusu, Kans. Alexander Howat je pod stroгим nadzorstvom šerifa Harveyja, brata Thomas Harveyja, katerega je John L. Lewis, predsednik rudarske organizacije U. M. W. of A. imenoval finančnim tajnikom. Alexander Howat je v celici, ki je dolga komaj osem korakov in šest široka. Klekane laže so pritrjene tesno druga poleg druge, tako da človek komaj dva prsta vtakne skozi. Dovoljeno mu ni telesno gibanje, to je sprehajanje na prostem, ki bi ga moral imeti, čeprav se nahaja v ječi kot kaznenec. Dovoljeni mu niso obiski, izjema je le vsaka sreda v tednu. Zaprt je in zastrazen kot največji hudodelec, ker ni hotel podpisati poročstva, da ne skliče več stavke rudarjev v Kansasu. Če bi on podpisal tako poročstvo, bi bil prost, rudarji v Kansasu pa zasužnjeni. Howat se je Nesbitu in Fishwicku zahvalil za vso prejeto pomoč od rudarjev v Illinoisu. Obljubil je, da se bo potegoval za delavske pravice do konca, pa naj pride ta konec, kadar hoče.

Lewis je odgovoril konvenciji brzojavno iz Washingtona, da ne more priti na konvencijo rudarjev v Illinoisu, ker je preveč zaposlen. Po prečitaju brzojavke je sledil porogljiv smeh.

MED RUDARJI V ILLINOISU PRIDE NAJBREŽ DO PRELOMA.

Peoria, Ill. — Konvenciji 12. rudarskega distrikta je bila predložena resolucija, da se naloži izredni ascesment, da se tako dobi devdeset tisoč dolarjev, ki pojdejo za podporo rudarjem v Kansasu. Vsa znamenja govore, da bo resolucija sprejeta. Predsednik Farrington ni rudarjem priporočal, da naj nikar ne glasujejo za resolucijo, ampak jih je opozoril, da glasovanje za resolucijo pomeni boj s centralo do konca. Farrington je rekel: "Jaz upam, da konvencija sprejme resolucijo. Upam, da soglasno sklene, da podpira rudarje v Kansasu. Toda ne dajte se varati glede izida. Pred bojem smo z internacionalno in ta spopad se mora izvo-

"JAPONCI NAJ SI VZAMEJO KITAJSKO," PRIPOROČA ANGLEŠKI GENERAL.

London, 11. nov. — General Ian Hamilton je izjavil pred častnikarskim klubom, da je boljše, če Japonci anektirajo vso Kitajsko kakor da bi svet riskiral še eno vojno. "Japonci lahko vsak čas okupirajo Hongkong in Filippine, toda težko jih bo izgnati od tam. Konferenca v Washingtonu je kakor pušenje v smodnišnici. Namesto miru lahko prinese eksplozijo," je rekel general.

KONFLIKT MED ANGLIJO IN FRANCIJO RASTE.

Oficijelni Pariz se peni jese, ko je dognal, da Anglija ponuja moratorij Nemčiji.

BRIAND BO MORAL ZAPUSTITI KONFERENCO.

Pariz, 11. nov. — "Journal" javlja, da je lord D'Abernon angleški poslanik v Berlinu, ponudil nemški vladi načrt za dvestoletni moratorij na vse reparacijske plačila.

Francosko vnanje ministrstvo potrjuje, da je omenjena vest resnična kolikor je znano vladi.

Uradni in finančni krogi v Parizu so zelo razburjeni radi tega poročila in sklepajo, da se Anglija maščuje zaradi tajne pogodbe s turškimi nacionalisti. "Journal" piše, da Lloyd George manevrira, da bi čim prej spravil Brianda domov in vrgel Franciji debelo poleno pod noge na konferenci v Washingtonu.

V tem momentu, ko se odpira konferenca v Washingtonu, ki ima zmanjšati oboroženje in zagotoviti mir na svetu, — tako pravijo francoski političarji — je Anglija pričela pehati Francijo v finančno propast z intrigami v Berlinu in s protesti zoper francosko pogodbo s Kemalom pašo, francosko-nemško pogodbo v Wiesbadenu in zoper sporazum s Španijo glede kreditov. Vrhutega igra Anglija zelo čudno ulogo v srbsko-albanskem konfliktu na Balkanu.

Berlin, 11. nov. — John Bradbury, angleški zastopnik v reparacijski komisiji, se je izrekel za moratorij za Nemčijo. Bradbury pravi, da je že pred dolgim časom slutil sedanjo finančno krizo v Nemčiji in druge pomoči ni kakor da zavestniki suspendirajo vsa plačila nemške vojne odškodnine za več let, dokler se Nemčija ne opomore.

Salvaggio Raggi, italijanski delegat v komisiji za reparacije, podpira Bradburyja, Japonci so nevtralni, dočim Francozji odločno nasprotujejo moratoriju in na svoji strani imajo belgijske zastopnike.

"NEW YORK" JE NA PRODAJ.

New York. — Pa ne da bi kdo mislil mesto New York. Ladija je, ki se tako zove in jo prodaja sodišče, ker je kompanija, katere last je bila do sedaj omenjena ladija, propadla. Edina poljska prekmorska družba ni bila v stagu upravljati ladij in tako je prišlo do poloma, da jih mora sodnijski prodati. Družba ima precej dolgov na Wall Streetu in gotovi interesi si belijo glave, kako bi stare ladije najbolje prodali.

jevali, dokler ni ena ali druga stranka prisiljena se podati."

Rezolucija, ki zahteva, da predsednik Lewis resignira, še ni bila predložena.

Rudarjem v Kansasu je bilo naročeno predvčeršnjem, da se vrnejo na delo. Lewis bo seveda smatral resolucijo rudarjev 12. rudarskega distrikta za napoved vojne.

KROVI SO PRIPRAVLJENI ZA DIPLOMATIČNO KONFERENCO.

MED TEM PA VETAJAJO STARI STRAHOVI IZ GROBOV.

Ti strahovi spominjajo človeštvo, kaj je vojna.

Washington, D. C. (Federated Press. Lawrence Todd). — Zdej so krovi pripravljani za veliko diplomatsko konferenco in praško o samoodločevanju in ponovitvi imperializma. Ameriška javnost je pa skoraj navdušena od kadila, ki ga zažigajo Francija, Britanija, Japonska in Zdr. države v čast plemenitih, kateri nosijo butaro belopolnega človeka.

V tem važnem trenutku prihaja na svitlo, da se nahaja v zapršenem kotu senatne knjižnice v kapitolu plesnjev star zvezek, v katerem je oficijelno poročilo, ki je bilo napravljeno kongresni zbornici 31. julija 1813, nanašajoče se na britske grozovitosti, izvršene v vojni proti Američanom, ki se je vršila takrat v tej deželi. Poročilo spremlja okoli 50.000 besed dokumentarnih dokazov o zločinih, ki so jih izvršili belopoltni in rdečepoltni sile kralja Jurija.

Naslove tega zvezka, ki takoj spominja na Bryanovo poročilo o nemških grozovitostih v Belgiji in drugih takih pokuzih, s katerimi se hoče dokazati, da je neka posebna vlada ali narod vodil vojno na barbarski način, je "The Spirit and Manner in Which The War Is Waged By The Enemy." Ta zvezek je razdeljen takole:

- Prvič. Slabo ravnanje z ameriški ujetniki.
- Drugič. Pridrzanje ameriških ujetnikov na podlagi vzroka, da so bili rojeni v britskih dominijih, ali da so se naturalizirali.
- Tretjič. Pridrzanje ameriških mornarjev kot vojne ujetnike, ki so bili v Angliji, ko je bila vojna napovedana.
- Četrtič. Prisilna služba ameriških mornarjev na britskih bojnih ladijah.
- Petič. Kršenje zastav premirja.
- Šestič. Zahtevanje odkupnine od ameriških ujetnikov po Indijancih v britski službi.
- Sedmič. Oplenjenje in uničenje privatne lastnine v zalivu Chesapeake in sosednih krajih.
- Osmič. Maskiranje in seziganje ameriških ujetnikov po Indijancih v britski službi, ki so se podali Veliki Britaniji. Zapustitev Američanov, ubitih v bitki ali umorjenih že po tem, ko se podali Britom. Oplenjevanje in strljanje ameriških državljanov in požiganje hiš že po tem, ko so se podali Britom pod garancijo, da bodo varovani.
- Devetič. Grdo in nečastno ravnanje z ameriški žensami v Hamptonu, Virginiji.

Takaj sta dva odstavka iz tega poročila:

"Pričevanje dokazuje, da je bila privatna lastnina neoboroženih državljanov oplenjena po častnikih in moštvi z britskih bojnih ladij na našem obrežju. Njih hiše so bile požgane in mesta za javne molitve oskrnjena in onečastena. Zdi se, da so se častniki, spodbujeni od navzočnosti admirala Cockburna, posebno odlikovali pri teh dejanjih. Ti dokazi govore, da so jih vodili pri tem početju združeni motivi lakomnosti in maščevalnosti. Zadovoljni niso bili s tem, kar so odneali s sabo zase in so druge najdene vrednostne predmete, ki niso obudili njih poželenja nalašč poškovali in uničili. Trdili so, da pokrijejo nalašč izvršena dejanja sirovosti, da je ameriška milica streljala na zastavo, ki jo je poslal ameriški general na obrežje. Dokazi govore, da se to ni zgodilo. K tej pretvezi so se zatekli, da opravijo obnašanje, ki se ne da opravičiti.

"Odslek se vzdržuje opazk o (Dalje na 3. strani).

KDAJ BO DEBS IZPUŠČEN IZ JEČE? NA ZAHVALNI DAN?

Washington, D. C. — Zadnjih se poročali, da bo 150 političnih jetnikov z Dobson vred izpuščenih iz zaporov na dan premirja. To se ni zgodilo. Zdej poročajo ravno tisti "zanesljivi viri", da Hardingova splošna amnestija pride na Zahvalni dan. Ograka še ni ratificirala mirovne pogodbe. Čakati je treba na milost Madžarov, da se zganijo, predno Harding proklamira oficijelni mir.

BANKIRJI IN PODJETNIKI NA VOJNEM POHODU.

NA DAN PREMIRJA JE BIL OBJAVLJEN NJIŠ ULTIMAT PROTI STAVBINSKIM DELAVCEM.

Zagrozili so s stavkokazi in odprto delavnico, če delavci ne padejo na kolena.

Chicago, Ill. — 11. november, dan premirja je napočil. Toda ne za stavbinske delavce v Chicagu. Stavbinski podjetniki in bankirji so zopet izkopali bojno sekuro in objavili so na ta dan svoj ultimatum stavbinskim delavcem.

Na kolena, vi delavci, pravi ultimatus z drugimi besedami, če ne, proglasimo odprto delavnico in pozovemo stavkokaze v Chicagu. Skupaj se je zbralo sto šestdeset bankirjev, podjetnikov, najbolj zagrizenih delavskih sovražnikov. Obrževali so sejo, izvolili odbor, ki je po konani seji razglasil nekakšen ultimatus, ki se glasi takole:

1. Podjetniki, ki nadaljujejo s svojim delom po Landisovi razsodbi, dobe podporo, in če je potreba tudi varstvo.
 2. Unije, ki sprejmejo Landisovo razsodbo, bodo podpirane.
 3. Materijal, ki se vporabi v stavbinstvu, naj bo prost vseh izsiljivih omejitev.
 4. Stavbinski podjetniki, ki nočejo vpoštevat Landisove razsodbe, ne dobe podpore.
 5. Stavbinski delavci, ki nočejo delati po Landisovi razsodbi, naj se nadomestijo z delavci, ki so pri volji delati, ne glede na to, če so člani unije. Ti delavci dobe varstvo in za te vrste rokodelce se uvede trajna odprta delavnica.
- Podjetniki so prišli s tem ultimatom, ko je zapadel prvi sneg. Zima je tukaj in napravili so zadnji poizkus, da uvedejo odprto delavnico.
- Za delavce je pač vseno, če sprejmejo Landisovo razsodbo ali če podjetniki proglase odprto delavnico.
- V Landisovi razsodbi je jasno povedano, da morajo organizirani delavci delati poleg peorganiziranih, če podjetnik ne more dobiti organiziranih delavcev. Samo posebi se pa razume, da bo podjetnik trdil, da ne more dobiti organiziranih delavcev, dokler lahko najame neorganizirane delavce, ker so ti ceneji.
- Delavci so to spoznali in tudi mezza, kot je določil Landis, je bila prenzka. Posledica tega je bila, da so podjetniki in stavbinski delavci raznih strok sklenili posebne pogodbe, po katerih je mezza dosti višja od Landisove. To je seveda ujezilo delavske sovražnike in zbrali so se skupaj, da izdajo ultimatus.
- Značilno pri tem je, da je velebizniško časopisje en dan pred objavo prineslo dolgo jeremiado, za koliko se pognože stavbinski troški zaradi jurisdikcijskih stavk. Če bi bilo to časopisje pošteno, bi moralo objaviti, za koliko se povišajo stavbinski troški zaradi provizije in obresti, ki jo zaračunajo bančni interesi podjetnikom ali pa lastnikom poslojstva. Ni bi ne škodilo, ako bi javnost izvedela, kako visok je profit stavbinskih podjetnikov. Kadar bi imele vse te podatke, bi tudi

NADALJNE VESTI O REVOLTI V ČRNI GORI.

Is Rima javljajo, da je bila v Črni gori proklamirana sovjetska republika.

ALBANCI USTAVILI JUGO-SLOVANE.

Rim, 11. nov. — V Črni gori je proklamirana sovjetska republika in na čelu republike je Vukašin Marković, ki vodi 1500 vstajev. Marković naznanja v svoji proklamaciji, da je Lenin poslal svoje pozdrave (?!). Črnogorem.

Črnogorski vstajši so okupirali strategične postojanke v ozadju Srbov. Iz Drača poročajo, da je črnogorski parlament odgoden do 4. januarja s namenom, da bo imela nova vlada proste roke pri organiziranju in vodstvu obrambe proti Srbom.

Močni albanski protinapadi so prisilili Jugoslovane, da so se umaknili in zarili v strelske jarke na gori Škeranet, ki je čvrsto v njihovih rokah. Namen Jugoslovancev je, da prodró do Jadranskega morja in okupirajo pristaniščno mesto Sv. Ivan Meduvanaki.

Zeneva, Švica, 11. nov. — Svet lige narodov je pozval Jugoslovance in Albance, da pošljeta poveljaščence v Pariz, kjer bo liga skušala poravnati spor dne 18. novembra.

Tukajnji politični krogi se boje, da je liga preslaba, da bi odvrnila pretečo krizo na Balkanu. Vest o proklamaciji sovjetske republike v Črni gori je poslabšala položaj. Ako Italija poseže v jugoslovansko-albanski konflikt, tedaj bo mir v južnovzhodni Evropi silno ugrožen.

Iz Belgrada poročajo o velikem razburjenju, ki je zavladalo tam vsled dogodkov v Albaniji in Črni gori.

KRIZA NA KITAJSKEM VELED POSOJILA.

Čilška banka morda povzroči padeč vlade v Pekingu.

Peking, 11. nov. — Finančno težkoba na Kitajskem dobivajo politično lice. Kitajska ne more plačati zapadlega posojila čilške bančne trdvice Continental and Commercial Bank in vlada je v nevarnosti padeča.

Nota ameriške vlade, ki je bila poslana Kitajski v interesu omenjene banke, je naredila globok vtis na kitajske politične kroge. Nota ni bila še objavljena, toda kitajski listi poročajo, da nota vsebuje odtavek, ki se glasi, če ne bo dolg plačan ali obnovljen na temelju stavljenih pogojev, tedaj bo ameriška vlada smatrala, da kitajska vlada v Pekingu ni zmožna funkcionirati.

Kitajci bi radi refundirali posojilo čilške banke kakor pa iskali novih obilgacij pri ameriških bankirjih.

AMERIŠKO-NEMŠKA POGODBA, SE JE IZGUBILA?

Washington, D. C. — Iz Berlina poročajo, da se je ameriško-nemška mirovna pogodba, ki je bila poslana v Berlin v zameno ratifikacij, izgubila nekje med Washingtonom in Berlinom. Ameriški državni tajnik je poslal pogodbo po pošti. Vest ni uradno potrjena.

vedeli, zakaj so stavbinski troški visoki.

Kako smešni so podjetniki in bankirji, pa pokazuje zadnja točka njihovega ultimata, kjer pravijo, da se uvede trajna odprta delavnica. Kaj pa je trajnega na svetu? Ali so si podjetniki in bankirji zastavili to vprašanje? Najbrž tega niso storili, kajti prišli bi do spoznanja, da "trajnega" ni prav nič na svetu. Vse se spreminja in se bo spreminjalo.

KROJAČI V NEW YORKU GLASOVALI Z VELIKO VEČINO ZA ŠTRAJK.

New York, N. Y. — Krojaške organizacije so se pri splošnem glasovanju izrekle z veliko večino za stavko, ako delodajalci vtrajajo pri svojem sklepu, da obnove stari sistem dela od kosa. Okrog 55.000 organiziranih krojačev je glasovalo za štrajk, oziroma deset proti nemu.

KONFERENCA V WASHINGTONU BO TAJNA.

Zborovanje, ki se danes otvori, bo natančen posnetek paktiranja v Versaillesu.

KONFERENCA BO MORDA TRAJALA ENO LETO.

Washington, D. C. — Takoovna razorožitvena konferenca se otvori danes ob pol enajsti uri v Continental Memorial Hallu.

Kljub resoluciji, ki je sprejel senat, in kljub splošnim zahtevam ameriškega ljudstva za javno zborovanje, da vse seje odsekov bodo tajne in le generalna seja, na katerih se bodo preditali zaključki odsekov, bodo odprte častnikarskim poročevalcem.

Razume se, da glavne stvari se bodo obravnale v odsekih; iz tega sledi, da bo slavna razorožitvena konferenca druga pariška konferenca, ki je izlegla famozni versalski pakt.

Nekateri ameriški krogi sodijo, da bo konferenca morda trajala najmanj eno leto. Francozi, Japonci in zastopniki manjših držav so pa mnenja, da je treba hitro končati, ker oni nimajo časa, da bi sedeli eno leto v Washingtonu.

Za otvoritev konferenca je objavljen sledeči program:

Rev. W. S. Abernethy, baptistovski pastor, moli.

Predsednik Harding otvori konferenco s primernim govorom in potem zapusti dvorano.

Državni tajnik Hughes predlaga, da se konferenca organizira.

Volitve predsednika konferencie.

Govor izvoljenega predsednika.

Volitve generalnega tajnika in odsekov za sestavo program in procedure.

Zaključek otvoritvene seje.

Prihodnja seja, ki bo tajna, se vrši v torek 15. novembra ob enajstih predpoldne v Continental Memorial Hallu.

VSAKDANJA TRAGEDIJA.

Chicago, Ill. — Časopisje nam vsaki dan pripoveduje o gladi in revščini v tujemstvu, prav nerado da poroča o tragedijah, ki se odigravajo doma zaradi revščine.

Neznani človek je večeraj skočil z mupicijalnega pomola v Michigansko jezero. Potegnili so ga mrtvega iz vode. Obleden je bil slabo, v žepu ni imel centa, v njegovem žepu so pa našli neko sporočilo, pisano v ruščini.

Tako se glasi vest, za katero se skriva tragedija človeškega življenja.

Malo kdo si zastavi vprašanje, zakaj je bil neznanec brez centa v žepu in slabo oblečen!

TA SUGESTIJA JE ZASTONJ.

Sterling, Ill. — J. H. Ahrens v tem mestu je pisal predsedniku Harding, da naj zadnji odredi splošno kolekto na Zahvalni dan za sklad 50 milijonov dolarjev, s katerim se naj pokupi preostanek koruze po 50c bušel in pošlje stradalajočim ljudstvom v Evropi in Aziji.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo jasno in mrzlo. Lahki zapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 35, najnižja 20. Solnce izide ob 6:34, zaide ob 4:33.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2687-88 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v obljepaju n. pr. (Oct. 31-21) poleg valnega imena na naslovo pomeni da vam je s tem darovano potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

IZID ODPOKLICNIH VOLITEV V SEVERNI DAKOTI.

Po časnarskih poročilih so odpoklicne volitve v Severni Dakoti tako končale, da so governor Frazier in njegova dva tovariša v industrijski komisiji odpoklicani z majhno večino glasov, na njih mesta so pa izvoljeni ljudje, katerim je vsaka želja velekapitalistov ukaz. Ravno tako so pa bile z majhno večino potrjene zopet vse socialne postavbe, so bile predložene po Nestranskarški ligi.

Velebizniško časopisje vriska veselja. In prav ima, saj ve, zakaj vriska in zakaj ne plaka.

Kandidatje Nestranskarške lige so odpoklicani, program Nestranskarške lige ostane. Gospodje, ki so bili izvoljeni, da nadomestijo kandidate Nestranskarške lige, bodo lepo porinili program Nestranskarške lige na stran, farmarji in delavci, ki so jima dali zaupanje pri odpoklicnih volitvah, pa lahko čakajo in čakajo, da ga izvedejo.

To je vzrok, da velebizniško časopisje vriska veselja. Ali to je samo en vzrok, da se velekapitalisti tope v veselju.

Odpoklicne volitve so zopet pokazale, kako lahko se dajo potegniti volilci, posebno pa delavci.

Veliki biznis je vedel, da so letos najugodnejše razmere za odpoklicne volitve. Kmetje nimajo denarja, kajti svoj pridelanek so morali prodati skoraj zastonj. V industriji je kriza in milijoni delavcev tavajo brez dela okoli. Veliki biznis se je zavedal, če tem farmarskim in delavskim masam obljubi boljše čase, da jih tako zmeša, da bodo glasovale za njegove kandidate. Njegovo pričakovanje se je spopolnilo.

Farmarji so se še precej dobro držali v tem volilnem boju. Mali biznismani in delavci so pa igrali zelo klaverno ulogo, kajti največ glasov so prejeli kandidatje velikega biznisa v mestih, med tem ko je bila tem kandidatom zelo trda v farmarskih distriktih.

Delavci in mali biznismani so se dali speljati na led. Pozabili so, da so leta gospodarili v državi ljudje, katere je priporočil veliki biznis, da jih izvolijo. Od leta do leta se jim je slabeje godilo, od leta do leta so ležli bolj v mizerijo. Na vse to so pozabili, ko so kandidatje velikega biznisa prišli z obljubami, katerih niso preje nikdar spolnili in jih tudi ne mislijo spolniti v bodočnosti.

Izid odpoklicnih volitev dokazuje, da je še premalo zavesti v delavski masi, da bi zapopadla, kje so njeni interesi. Še bo treba agitacije in poduka!

Ravno tako se je godilo delavski stranki pred dvajsetimi leti v Avstraliji. Če je letos zmagala pri volitvah delavska stranka, je bila skoraj zanesljivo poražena pri prihodnjih volitvah. Prišla je zopet nazaj na krmilo, a bila je zopet poražena. Tako se je godilo v Queenslandu in Novem Južnem Valesu. Masa je pričakovala po izvolitvi svojih zastopnikov čudeže od njih, ker je mislila, da se gospodarski preobrati izvrše kar čez noč. In ker se ni tak preobrat izvršil čez noč, se je zatekla za pomoč k svojim starim izkoriščevalcem, ki so jo seveda zdaj še bolj izjemali. Ko je masa spoznala, da je prišla iz dežja pod kap, je zopet volila kandidate delavske stranke. Tako se je to ponavljalo skozi dvajset let. Zdaj je masa v Queenslandu in Novem Južnem Valesu postala malo bolj stalna, zanesljiva pa še ni. Napredek v Queenslandu in Novem Južnem Valesu je pa šel kljub tej nestalnosti ljudske mase naprej. Včasih je stopal naprej z velikimi koraki, včasih je samo lezel, ustavil se ni nikdar. Tudi v Severni Dakoti ne pojde drugače.

Kandidatje Nestranskarške lige so bili poraženi pri odpoklicnih volitvah, program Nestranskarške lige je zmagal. V prihodnjem letu so zopet volitve. Do takrat bo ljudska masa spoznala, če bo imela oči odprte in ne bo dremala, kolikop programa Nestranskarške lige so izvedli podporniki velikega biznisa. Ako masa spozna delo podpornikov in oprodov velikega biznisa, bodo njegovi kandidatje poraženi in zopet izvoljeni kandidatje Nestranskarške lige. Ako se pa to ne zgodi, ostanejo na krmilu oporniki velikega kapitala, dokler se ljudski masi zopet ne odpro oči in spozna svoje sovražnike. In to se bo ponavljalo, dokler masa ne postane stalna in prepričana, da je mogoče zboljšati življenske razmere za tiste, ki delajo, le tedaj, če se sedanji sistem blagovne produkcije in distribucije tako spremeni, da ne bomo več producirali zaradi profita, ampak edinole zaradi ljudskih potreb.

PROSVETA

DOPIS.

Fort Myer, Va. — Ker mi ravno čas dopušča, se po dolgem času zopet oglašam v Prosveti. Zadnje mesece sem bil precej zaposlen in ni bilo misliti na kaj takega. Ko so se pojavili avgusta meseca nemiri v Zapadni Virginiji, kakor je čitateljem že znano, sem bil v Columbusu in takrat smo došli povelje, da se takoj napravimo za odhod. Bil sem takrat pri godbi, a ker so bile čete radi številne odpustitve mož iz armade precej razredčene, so pobrali vse bivše vojake iz godbe in uvrstili so nas med čete. Tako sem moral tudi jaz zamenjati instrument z vojaško puško in odriniti takoj drugi dan z ostalimi proti taborišču Shermanu.

Prideljeni 10. in 19. pešpolkoma smo po tedenskem čakaniu odrinili proti zapadnovirginjskim hribom. Dospeli v St. Albains, W. Va. so nas razdelili v več manjših oddelkov in nas razposlali v okoliške naselbine. Moj oddelek je imel naročeno, da gre v Jeffrey, W. Va., kjer je nas pri prihodu z veseljem pozdravilo stotine rudarjev in so nam dali jakne razne informacije. Nadaljevali smo pot še kakih pet milj, nato pa se utaborili na pripravnem prostoru med dvema hriboma. Ob bojnege pozorišča smo bili oddaljeni še kakih par milj, kjer se je ravno vršila praska med deputiji in rudarji. Visoko v hribih so regljale strojne puške brez prestanka, vmes pa se je žulo posamezne puškine strele.

Ne zmenivši se za streljanje smo začeli postavljati šotore in razkladati tovore, ko je nenadoma prihrčal nad nas zrakovplov, na katerega se pa nismo posebno zmenili, dokler ni izpuštil nad nas bombo, ki k sreči ni eksplodirala. Vrgel je bolj v stran od nas še dve bombi, nato po odletel dalje proti okraju Logan. Eno bomb smo pobrali, da jo preiščemo, kake vsebine je in smo pronašli, da je čisto domačega izdelka. Izdelana je bila iz kratke cevi, v kateri je bilo zadelanega kakih 20 funtov amonitna, žebelj in druge železne šare. Kasneje smo izvedeli, da je bil eroplan last čerifa Don Shapina v Loganu, katerega so premogarji kot največjega povzročitelja vseh nemirov najbolj sovražili.

Pred nedavnim sem čital o umoru izvršenem v okrajni ječi nad nekimi rudarjem. Govoril sem z nekimi rudarjem, tovarišem umorjenega, ki se je istočasno nahajal v ječi in je bil priča dogodka. Dejal je, da so jih v ječi prepevali in omenjeni, ki je bil potem nastreljen se je postavil v bran. S pestjo je sunil stražnika pod nos, valed česar je stražnik potegnil revolver in ga ustrelil.

Premogarski podjetniki so nam jemali različne pretepače in jim plačevali po dolarju na uro, da so streljali na neoborožena premogarje in njihove družine. Ko smo mi pregnali raz nekoga hriba pri Blairu take pretepače in smo izčistili od njih akopane strelne jarko, smo dobili tam še precejšnje zaloge konzerviranega mesa, sadja, cigaret, tobaka, pijava in celo zalogo "munšajna" so pustili.

Vojaštvo je brez izjeme simpatiziralo s tamkašnjimi rudarji, ko je uvidelo, v kakih razmerah žive. Tudi naši častniki niso hoteli imeti nikakega opravka z deputiji in čosi, dasiravno so jih vabili med se.

Po pet tedenskem bivanju v okrajnih Logan in Boone sem bil pozvan nazaj v Columbus, O., čemur sem bil tudi popolnoma zadovoljen, kajti bil sem še do grla sit kletanja po gorovju.

Tudi v Columbusu nisem ostal dolgo. Dobil sem nalogo, da moram oditi na moje sedanje bivališče Fort Myer. To je lepa vojaška postojanka, ki leži ob reki Potomac, mejl Virginije in Distriktu Kolumbije. Samo par milj smo oddaljeni od Washingtona in z našega forta se nam nudi krasen razgled v glavno mesto Unije.

Precej zanimivo je tukajšnje pokopališče Arlington, kjer se ravno sedaj delajo velikanske priprave za slavnosti, ki se bodo vršile dne 11. t. m. pri pokopavanju neznanega vojaka iz svetovne vojne. Na tem pokopališču leže številne ameriških vojn. Skoro vsaki dan igramo stotinam žrtev, ki jih v tem času pokopavajo in so označeni samo s števil-

kami in pripombo "Lost in world war."

Zadnje tedne smo še posebno zaposleni. Čakati in sprejemati moramo razne delegacije, ki prihajajo sem v Washington. Celo po noči nimamo miru, kajti moramo se likati in čistiti svojo in konjako opremo, da se vse sveti kakor zrelo. Inspekcije se vrste druga za drugo, kajti kadarkoli se kateremu rejnemu generalu zljubi, že nas vodijo k paradi. Med vojaštvom vlada valedtega velika nezadovoljnost in precej gorkih kletvic se čuje na račun evropskih in azijskih mogotev, ki so se prišli zabavati v Washington. Washington je že sedaj natlačen s temi "vatvaritelji mira" a kljub temu prihajajo vsak dan novi vlaki z zastopniki vseh mogočih narodnosti. Kakor nekdanji Babilon je postalo glavno mesto Washington. — Pozdravljam vse rojake čitatelje Prosvete. — Poročevalec.

Dogodiljaj v Sibiriji.

Bajkalsko jezero se je izgubljalo očem in vlak je zapuščal zadnje bajkalske predore. S tem smo zapuščali tudi najkrajše in najbolj romantični del centralne Rusije.

Opisati hočem dogodek med potjo na našem vlaku. Štoriklja, ki se je namenila, da obišče "I. jugoslovanski polk Matija Gubca", in mu porodi prvega oficijelnega potomca, si je izbrala ravno ta čarobni del hladne Sibirije, in presenetila enega izmed nas, dasiravno mogoče ni bil kaj prida zadovoljen.

Vlak je postal na mali postaji. Kakor navadno, smo tudi tam poskakali z vozov, da si ogledamo pokrajino, ki je bila že peti mesec zavita v sneženo odejo in še ni bilo nikakih znakov, da bi kmalu skopnel.

Oziraje se po pokrajini sem zapisal, da se pri nekem vozu našega vlaka zbirajo bratje. Kaj neki to pomeni? Z mislilo, da so sprejeli kako blede sibirsko "barišnjo", sem se tudi jaz pridružil radovednežem. Mislim sem, da se bržkone pripravijo zanj, čigava bo. Na vprašanje kaj je, so mi odgovorili, da je žena enega brata oslabela in bo bržkone v najkrajšem času nekaj kupila ako že ni.

Dasiravno je pri nas taka novica nekaj novega, vendar nič čudnega, ako pomislimo na vojnjo, kakoršno smo imeli zadnje mesece. Naši zastareli vagoni, ki so poskakovali celo daljno pot kakor bi plesali divjega "kozačoka" ali "kamarinko" so nam napravljali položaj, katerega je le težko predstaviti omemu, ki ni napravil te daljne poti po sibirskih stelah. Živeti šest mesecev po železniških vagonih in prevoziti okoli 3000 vrst natlačeni po živinskih vozovih, ter imeti poleg sebe nekaj velikih sibirskih rož, ki se vozijo poleg svojih tovarišev na daljni Vztoč brezplačno in dobivajo pri njih hrano enkrat pri temu drugič pri drugemu, npravi, da žlovek marsikdaj vzplamt plemen, ki ga je treba gasiti, dasiravno mogoče prizadeti pade v takem slučaju v sužnost.

Zlezel sem v "tepluško", kjer je bilo že polno bratov. Eni so zmerjali, češ še tega je manjkalo, nekateri zabavljali, drugi pa se obračali proč. Tudi jaz sem sprva premišljeval, srečni oče pa je strmel v svojo "šuro", praskaje se za ušesi. On si je še manj vedel pomoči kakor mi.

Moja kopriva v Tomsku je bila babica, ki mi je pogosto razpravljala o nadvse važnem njenem poklicu. Spomnil sem se njene predavanja in naukov, ter se takoj oprjel dela. Predvsem sem spodil vse navzoče iz vagona in tudi bodoči "ata" je moral iti, da preskrbi vse potrebno za svojega bodočega naslednika ali naslednico.

Edino sanitarna pomoč pri vlaku je bil sanitejec, katerega sem poklical za asistenta. Babice ni bilo in tudi zdravnik ne; oprjeti se je bilo dela po najboljšem prepričanju. Z vsa previdnostjo sva se lotila dela, in posrečilo se nama je, da je vse najbolje ippadlo. Kako žlovek lahko koristi žloveku pogosto sam ne ve in tako je bilo z menoj, ko sem igral ulogo babice na sibirski stopi. Nisem sposoben prevesti tako delo, ker nimam zato potrebnega kurza in če bi se kaj ta-

kega godilo kje drugje, bi me gotovo vsi zdravniki in babice sočili, da jih prikrajšajem na njihovem zasluzku in še vrag vedi za kaj drugega.

Bil sem ponosen na svoje delo, čeprav sem moral deliti slavo s sanitejem. Naj bi kdo ne mislil, da imam kaj prakse pri takem poslu. Prav nič je nimam, ker nisem še oženjen. Nisem se še vjel v takozvani zakonski jarem in se ne bom vsaj toliko časa ne dokler bom prebival v živinskih vagonih. Če pozneje pride prilika, zakaj pa ne!

Zagledal je luč ledenega sibirskega solca. Ko sem bil z vsem gotov, sem ga pokazal tovarišem na vozu. Dolgo časa so kritizirali, vaak je vedel kaj pripomniti tako dolgo, da so kopeno konstatirali, da ni prav nič podobno "atu".

Kričal je neprenehoma. Morda sem bil jaz temu kriv; ne vem. Mogoče je bil preveč nežen povezan, ali pa s prevročno vodo umjet; mehurjev ni bilo videti na njem. Priznam, da nimam pri tem prakse in da so le ženska praktične v tem oziru. Položil sem malega črvička pod odejo materi in tako se je umiril.

Z očetom smo posedeli okoli nekake mize, ako bi mogel navadno desko tako imenovati — in se pričeli pogovarjati o danšnjem prirastku. Tudi okrepati se je bilo treba po napornem delu. Ogromen čajnik vode smo zavreli, da si pripravimo čaj, brez katerega v Sibiriji ni življenja. Tudi potica bi se spodobila v takem slučaju, a ker te bilo, smo si jo samo mislili in se zadovoljili s črnim komišom. Da vaveno ne bo prepust dandanašnji tako redek praznik, so nam bratje preskrbeli par steklenice "nikolajevke" (žganja).

Fantje v vagonu niso bili nič kaj zadovoljni z novim prebivalcem, saj jih je že brez njega bilo 24. Godrnjali so, da bo sedaj preveč imeti brezplačno zabavo po dnevu in ponoči. Nekateri so nagajali oženjenim, da so tudi njim v domovini tako nezveste zakonske polovice in da se njim ravnotako godi kakor se oni v vagonu. Nekaj pisem je že prišlo, ki so potrdila, da je res tako v domovini.

Poslovil sem se od očeta in matere ter želel, da bi še tako napredovala, sveda ne več v vagonu, temveč v domovini pod jugoslovanskim imenom in ne v menarhiji. Pozno je že bilo, ko sem prišel v svoj voz premišljejoč nad današnjim utrudljivim delom. Po dokončanem delu se dobro počiva, sem mislil, toda ostalo je le pri mislih. Komaj sem zaspal, je tresčila ob naš vlak lokomotiva, kar je znamenje, da gremo naprej. Kadar se vozimo, pa sveda ni mogoče spati, kajti vlakovo skakanje in guganje kaj takega ne dopusti. Dolga je še pot do Vladivostoka, ne vem kako dolga. Kje pa je potem Jugoslavija? Ali bom še kdaj doma? Zelo malo jih je, ki kaj takega mislijo da se bodo uresničile sanje in bodo zopet videli bistro Savo.

Pri našem polku ni bilo več takih slučajev, dasiravno je trajala vonja še šest mesecev. Prevzili smo še čez 3000 kilometrov v živinskih vagonih in kljub temu smo bili zadovoljni.

Bratje Čehi so imeli več takih slučajev; enkrat celo dva v enem vagonu. Kar je bilo nas neozženjenih, smo se zakleli, da se ne bomo zapletali v take spletke na ljubo kaki napol odeveli Maši ali Šuri, dokler bomo v vagonih, da se nam ne bi pripetilo kaj nepoklicanega veselja sredi Sibirije ali Mandžurije. Za mene ta kletve pima več moči, ker se ne prevažam več v živinskih vagonih po onih deželah.

Frostovoljec I. jugoslovanskoga polka Matije Gubca M. B.

LISTNICA UREDNIŠTVA.
I. B. Gross, Kans. — Do zdaj nima Rusija v Ameriki še nikakega zastopnika, ki bi zastopal sovjete, sedanjo vlado v Rusiji.

F. L. Bertha, Pa. — Ameriška podporna organizacija C. F. A. nam je neznana, ker ne poznamo njenih pravil. Znano nam je le toliko, da to ni verska organizacija; kako je njeno poslovanje in obstoj, nam tudi ni znano.

Naročite "Prosveto" vašemu sorodniku ali prijatelju v stari domovini.

GENERALNA STAVKA IN IZGREDI V RIMU.

Dva ubita v bojih; vse dalo počiva valed protesta proti zborujočim fašistom.

FAŠISTI PARADIRAJO DNEVNO IN IZBEVAJO DELAVCE.

Rim, 11. nov. — Iz protestne stavke železničarjev proti konvenciji fašistov v Rimu se je v dveh dneh razvila generalna stavka. Udeleženci v elektrarni in plikarni, nagibenci cestne železnice, pekli, tiskarji in drugi delavci so se pridružili železničarjem.

Železničarji na vseh železnih, ki vodijo v Rim in iz Rima, so zastavkali zadnje srede, ko so fašisti na svojem zborovanju napadli nekatero socialistično in komunistično voditelje; železničarji so izjavili, da fašističnih delegatov ne bodo vozili domov. Fašisti so takega organizirali parado po mestu in pretepli nekoga železničarja tako silovito, da je večeraj umrl.

To je izvalo nemire in izgrede na ulicah in neki fašist je bil ubit. Mnogo oseb je bilo ranjenih. Fašisti so večeraj zopet paradirali po mestu in nekateri med njimi so nosili kovinske vojaške klobuke kakor da gredo v bitko. To je še bolj razpalilo delavce in takoj je bila razglašena splošna stavka.

Rim je bil že dve noči v temi. Trgovci s svečami delajo dobro kupčevo. Vojaški črkometi razsvetlujejo ulice. Vlada je sklenila uposliti vojaške peke, ker prinaukuje kruha v mestu. Močne policijske in vojaške straže se nahajajo na ulicah. Vsi časopisi, razen komunističnih, so prenehali izhajati.

KAJ MORDA ČAKA ZEMLJO

Garrett P. Serviss.

Kaj se bi zgodilo z zemljo, če bi naenkrat obstala na svojem potu okrog solca?

Posledic ne bi nihče zapisal, razen če bi kdo na tujem planetu videl našo nesrečo. Vsakdo je menda že videl kapljo, ki je padla na rabeljeno peč. Kaj je bila posledica? Zavrčalo je — in na rabeljenem železu je ostal majhen madež. Enako sp bi zgodilo s našo zemljo, če bi obstala na mestu. Od nje bi ostala le pega na vsemirju — novorojena nebula.

Zemlja drvi po svojem potu okrog solca s hitrico osemnajst in pol milje na sekundo. Vsako naglo ustavljen gibanje pa proizvede vročino; čim hitreje je gibanje, tem večja je vročina, ako gibanje zadene ob odpor. Udarite s kladivom po železu in železo bo gorko. Izstreljena svinčena krogla se stali, kadar zadene ob jekleno ploščo, katere ne more prodrati. Ako bi svinčena letela še hitreje, se ne bi le raztopila, temveč izparila v sopar.

Če pomislimo, da zemlja leti osemnajst milj na sekundo, tedaj bi bila vročina, ki bi nastala valed trenutnega obstanja; grozna. Ako bi bila zemeljska krogla sama voda, bi vročina znašala 191,625 stopinj Fahrenheita, toda temperatura trdnih ali trdih teles se razvija še bolj. Ni je stvari, ki bi mogla prenesti takšno vročino, katere učinka si sploh ne moremo misliti. Železo se topi pri stopinji 2742 in zavre pri 4442.

Dovolj slabo je, če se avtomobil ali vlak, ki drvi veliko hitrico, naglo ustavi — kljub temu nas ne more spremeniti v hlapi.

Kolikor ve znanost, se to ne bo zgodilo. Razloga ni, zakaj bi se mogla zemlja ustaviti na svojem poletu okrog solca, katerega vrši že stotiljane let, toda — mogoče je vse.

Mogoče je tudi to, da se zemlja ustavi polagoma. To se bi zgodilo v slučaju, da naše osolnce na svojem potu po vsemirju naleti na nebulo (zvezdno meglo) in zaplove skozi njo tako kakor meteor zaplove v ozračje naše zemlje. V tem slučaju se bi zemlja drgnila ob materije nebule in se razgrela tako silno, da bi se raztopilo njeno površje in morja ter vse druge vode bi izginile v pari, medtem ko notranost zemlje ne bi trpela, izvzemši da drevje skozi nebulo trajal dal časa. Meteor, ki pade na zemljo, je od zunaj staljen ali osmojen valed drgnjen v zrakov, toda v sredini ni prizadet.

KAJ JE GLAVNA PO- TREBA ZA PREENANJE INDUSTRIJSKE VOJNE.

DELAVCI MORAJU PREJETI VEČ, KOT POTREBUJE ZA GO- LO ŽIVLJENJE!

Tak je odgovor E. S. Rowntreeja, angleškega veleindustrijalca na to vprašanje.

New York, N. Y. — Herbert Hoover, trgovski tajnik, je govoril pred stalnim odsekom konference za rešitev vprašanja brezposelnosti, da brezposelnost ne doseže svojega vrhuna pred prihodnjim januarjem ali februarjem in da vlada ne bo podpirala brezposelnih delavcev na ta način kot na Angliškem.

"Nikdar ne bomo imeli miru v industriji," je rekel Rowntree, dokler vsak delavec dobi do neizkušenega delavca, ne zasluži toliko, da se lahko oženi in živi v udobnem domu, skrbi za svojo družino in jo vzgaja.

Rowntree je že prej povedal zborovalcem, da je bila njegova kompanija ustanovljena skoraj pred enim stoletjem in da zanjo delajo le organizirani delavci.

"Če kdo hoče, da se sužnost delavcev nadaljuje, mora zapreti šole," je rekel Rowntree. "Delavci se uče in mislijo v današnjih dneh. In pričeli so se študirati, kje je ta naša demokracija v industrijskem redu, o kateri čitajo. I-meti morajo glas v ravnateljstvu korporacij in priliko, da lahko izrečejo uspešno svoje pritožbe."

Delavski tajnik John J. Davis, ki je govoril na ravno isti seji, je dejal, da mora delavec prejemati več kot življensko mezdo. Njegova mezda mora biti tako visoka, da lahko kaj prihrani, da ima za svoje potrebe, kadar je brez dela.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Nazaj na delo. — Po naročilu unijskih uradnikov so se povrnili stvakujoči premogarji v Athen-su nazaj na delo. Protestne stavke se je udeležilo več tisoč rudarjev.

Ukor proti razvažalcom mleka. — Sodnik Foster v Newarku je izdal strog ukor proti stavkujočim razvažalcom mleka pri Sheffield Keystone mlekarni, v katerem so razvažalci posvarjeni, da bodo podjetniki najeli druge delavce.

Dallas, Tex. — Na teksanski pacifični železnici sta se dva vlaka zaletela drug v drugega. Ene-ga zavrata pogrešajo, več pasa-žirjev je ranjenih. Ne sreča se je dogodila sedem milj proč od Longviera.

Muhali, Okla. — Osobní vlak na Atchinson, Topeka and Santa Fe železnici je akozil raz tir. Tri-je spalni vozovi in dva navadna voza so se prekučili nizdol po nasipu. Šest oseb je težko ranje-nih, več oseb pa lahko poškodova-nih. Ne sreča se je dogodila v tu-kajšnji bližini.

Število brezposelnih v New Yorku je točasno kakor je dognal mestni komitej, naraslo na 345.000 možkih in ženskih delavcev. Mnogo delavcev je bilo tekem po-letja na farmah a so se za zimo zopet vrnili v mesto, kar je brez-po-selnost še povečalo in komitej valed tega ne more dati jasnega poročila.

Odborniki rudarske unije v W. Virginiji izpuščena. C. F. Keeney in Fred Mooney, predsednik in tajnik okrožne organizacije ru-darjev v Zapadni Virginiji, sta bila 10. t. m. izpuščena iz okrajne

ječe v okraju Kanawha na odlok vrhovnega sodišča, ki je odredilo, da se obtožena odbornika vrmeta v okraj Logan. Sodišče je razso-dilo v prilog zagovornikom ru-darjev, ki so zahtevali habeas corpus na temelju dejstva, da sta Keeney in Mooney je obtožena na enak način v okraju Logan. Nju-na obtožba izvira iz znanega voj-nega pohoda rudarjev v okraj Mingo.

Rudarji v Coloradu zastavljajo prihodnji teden. Rockefellerjeva kompanija Colorado Fuel & Iron Co. namerava prihodnji teden zni-žati mezde rudarjem za trideset odstotkov. Odborniki rudarske organizacije so že izjavili, da zni-žanje mezde pomeni stavko.

Kooperativna banka železničar-jev napreduje. Kooperativna ban-ka organizacije lokomotivskih strojevodij v Clevelandu je v pr-vem letu svojega obstanka po-množila svoje premoženje od \$60.000 na \$10.250.000.

August Dorchy, podpredsednik okrožne organizacije rudar-jev v Kansasu, ki je šel v šestna-esečni zapór s Hewartom vred, se zdaj nahaja v bolnišnici v Col-umbusu, Kans., bolan na vnetju plućne mreže.

Stranka večinskih socialistov v Nemčiji ima 1.221.000 članov (kot je razvidno iz poročila tajnika, ki je bilo predloženo na strankinem zboru v Goerlitzu pred nekaj ted-ni). Stranka je pridobila naj-več novih članov na kmetskih in prejšnjem letu, posebno v provin-cah Brandenburg, Pomeranija in Schleswig-Holstein. Dalje ima stranka 7660 odbornikov (med temi 460 žensk) v mestnih občinah in 32.000 odbornikov (410 žensk) v kmetskih občinah ter 1300 županov.

Novo stavko v Mehiki. Po ve-steh iz Mexico Cityja je federaci-ja železničarjev zagrozila s ge-neralno stavko, ako gotove kate-gorije uslužbencev na železnihah takoj ne prejmejo zaostale me-sede. Istočasno grozi izbruhiti splošna lokalna stavka v glavnem mestu Mehike.

JETIKA JE BOLJEK SIRO-MAKOV.

Chicago, Ill. — Sodišče je do-volilo, da se 22-letnemu George Lewis Bradburyju povišajo letni dohodki iz očetove zapuščine na dvanajst tisoč dolarjev na leto. O-če, ki je bil železniški magnat, je zapustil po milijona dolarjev.

Bradbury je dobil tuberkulozo in se nahaja v nekem kalifornijs-kem sanatoriju. Kako je prišel do jetike, tega poročilo ne pove. Ampak sodnik je prišel do pre-pričanja, da je njegova jetika o-zdravljiva, če bo imel dobro pos-trežbo. Dobre potrežbe pa ni brez denarja in tako je dovolil, da se njegovi dohodki povišajo. Dozdaj je prejemal po dva tisoč osem sto dolarjev na leto iz oče-tove zapuščine. Ako doživi pet in dvajseto leto, prejme polovico očetove zapuščine, ko bo star trideset let, pa vse.

Marsikateri delavec bi se štel srečnim, ki je jetičen, če bi nje-govi dohodki znašali dva tisoč o-sem sto dolarjev na leto. Kajti v teh dohodkih bi videl garancijo, da o zdravi. Da, da, jetika je bo-lezen proletarec, in tudi med njimi kosi!

ŽELEZNIŠKA NEZGODA.

Dallas, Tex. — Na teksanski pacifični železnici sta se dva vlaka zaletela drug v drugega. Ene-ga zavrata pogrešajo, več pasa-žirjev je ranjenih. Ne sreča se je dogodila sedem milj proč od Longviera.

Muhali, Okla. — Osobní vlak na Atchinson, Topeka and Santa Fe železnici je akozil raz tir. Tri-je spalni vozovi in dva navadna voza so se prekučili nizdol po nasipu. Šest oseb je težko ranje-nih, več oseb pa lahko poškodova-nih. Ne sreča se je dogodila v tu-kajšnji bližini.

PROSTA VOŽNJA ZA UČITE- LJICE?

Chicago. — Unija čikaških u-čiteljic je imela večeraj sejo, pri kateri je bila izvoljena delegaci-ja za izposlovanje proste vožnje po pouličnih železnihah v Chica-gu in bo predložila zahtevo žpa-nu Thompsonu. Gre se za prosto vožnjo ali vsaj znižano vožnjo med 7 in 9 uro dopoldne in med 2 in 4 uro popoldne.

POTAPLJAČA V OGNJU.

Pričujočnost duha je rešila mo- štvu življenje.

Los Angeles, Cal. — Na potap-ljači "L-5" je nastal ožnej, ko se je nahajala okoli šestdeset čev-ljev pod vodo in je bila na potu iz San Diega v Los Angeles. Potu pomorščakov in zapovednik so zadobili hude opekline in so se onesvestili zaradi vdihavanja di-ma.

Le trdo delo in takojšnji dvig na morako površino sta rešila živ-ljenje 21 mornarjev. Ko je bila potapljača vrhu vode, je pričela pluti z vso hitricjo proti Los An-gelesu, od katerega je bila odda-ljena le petnajst milj. Druge lad-je so prihiteli na pomoč, toda po-tapljača je napravila pot do opa-rišča brez tuje pomoči. Ko se je privezala k pomolu, so pričli ta-koj mornarji s plinskimi maskami nanjo in nesli ponesrečene mor-narje na suho.

NAČRT ZA GRAJENJE MOR-NARIČE.

Washington. — Kakor se čuje, bo senat zaključil, da se preneha med časom razorožitvene konfe-rence z nadaljevanjem gradnje ladij. Stavljeno je bil valedga predlog, da se grajenje zaključí, o čemur se bo razpravljalo na plenarni seji zbornice.

Senator Pomerene, demokrat, je mnenja, da bo s tem dokazano, da Združene države so za razoro-žitve, ako prenehajo z grajenjem vojnih ladij tekem konference in se je s tem svojim mnenjem tudi obrnil do Hardinga.

\$5000 V ČEVLJEVI PETI.

New York. — Neka Polin je ne-oda čevlje svojega soproga k čevljarju v popravilo. Čevljar je odtrgal pete in dobil v nji 50 bankovcev po \$100. Uro pozneje je že prišla Polin s svojim sopro-gom, ki ni vedela, da je dal on denar v peto, mesto da bi ga ne-sel v banko. Čevljar je denar vr-nil in prejel za poštenost banko-vec za \$10.

PRVO PIVO ZA BOLNIKE.

New York. — Dve tukajšnji pi-vovarni sta pričeli variti pivo na podlagi prejetega dovoljenja za varenje piva, katero se bo moralo uporabljati samo kot zdravilo. Pi-vo ima v sebi več kakor dva od-stotka alkohola in bolniki v New Yorku bodo bržkone zadovoljni z njim.

Velik pridelek pšenice v Kanadi.

Regina, Sask., Kan. — Letoš-nji pridelek pšenice v Saakatehe-wanu (kanadska provinca) znaša 175 milijonov bušljev. Ako bi hoteli ves ta pridelek naložiti v va-gone, tedaj bi bil treba 1300 milj dolg vlak, ki bi segal od Chicago do Salt Lake Cityja.

Revolucija v Indiji se razširja.

London, 11. nov. — Uradno po-ročilo se glasi, da se revolta Mop-lahov v Indiji vedno bolj spre-minja iz odprtega v gerilsko boje-vanje. Rebeli imajo zdaj spretn-ejše voditelje in poveljnike in valedtega imajo vedno več prista-šev.

Nov ententni napad na sovjetsko misljo v Carigradu.

Carigrad, 11. nov. — Medza-vezniška policija je večeraj ponov-no udrila v prostore tukajšnje ru-ske sovjetske trgovske mislje in zaplenila dokumente in več miljo-nov rubljev v angleškem in fran-coškem denarju.

Angleški kralj zabjeva veliko mornaričev.

London, 11. nov. — Angleški parlament je bil večeraj odgode-n do 30. januarja. Predsednik zbor-nice je prečital kraljev govor, ki želi uspeha konferenci v Wash-ingtonu, poudarja pa, da Anglija mora imeti ravno tako veliko in močno bojno mornaričev kakor vsaka druga veselisa.

Predsednik Poljske je resigniral.

Varšava, 11. nov. — General Joseph Piłsudski, predsednik polj-ske republike, je večeraj podal ostavko, ko je vlada zavrgla nje-gov načrt za ustanovitev "sred-nje litvinske države" v okoliših Vilne. Ministri so sklenili, da se Vilna anektira k Poljski. Vlada ni sprejela resignacije predsednika in ministri zdaj govore o kompro-misu.

KOMISIJA ZA ODPRAVO BREZPOSELNOSTI.

V Chicagou šteje 65 članov.

Chicago. — Pri zadnjem zase-danju mestnega sveta je župan Thompson priznal 68 mesečnov za komisijo, ki se bo bavila s odpra-vo brezposelnosti. Mestni očetje skoro iz vsake warde so zastopa-ni v komisiji, a od katerih se ima delavstvo največ nadejati so za-stopniki velepodjetij kakor Ar-mour, Swift, McCormick, Mc-Kearney in velepodjetniki sami.

Komisija je tu. Njeni člani, ki bi "radi" brezposelnost odpra-vili, so ljudje, kateri so obnem-kruvci, da je brezposelnost nasto-pila. Dvomljivo je, da bodo ti mo-že v resnici delali za odpravo brezposelnosti in če bodo kaj u-krenili, da se brezposelnost zmanjša, bodo gotovo pri tem gla-dali, da bodo imeli od istega do-biček.

NI VSE ZLATO, KAR SE SVETI.

Tudi ni vse denar, kar je zelene barve.

Washington, D. C. — Nekateri člani francoske delegacije so ku-pili smodke in cigarete. Plačali so s velikim bankovcem. Prejeli so nazaj bankovce, nekaj srebra in kupone. Odšli so v pivnico in si naročili jabolčnika. Plačali so s kuponom, misleč, da je to denar. Pojavnili so jim stvar in neki Francoz se je odrezal: "Nepotreb-no je, da jih hranimo, da zanje dobimo avtomobil, ker ne bomo toliko časa tukaj, da skupimo en milijonov kuponov."

Obletnica revolucije v Nemčiji.

Berlin, 10. nov. — Nemška re-publika je večeraj obhajala svoj rojstni dan. Pretekla so tri leta odkar je Viljem pobegnil na Hol-landsko in je bila proklamirana republika. Letošnja obletnica je bila nekoliko skromnejša kot lani-ska in predlanska, toda kljub temu impresivna. Popoldne je bil splošen narodni praznik in vršili so se pohodi in shodi. Berlin je bil okrašen z republičanskimi čr-no-rdečo-zlatimi zastavami in več tisoč delavcev je korakalo po Unt-er den Linden za rdečimi prapori. Slavnosti so bile mirne.

Na Saksonskem in v Ruhru so se slavnosti vršile ob sežiganju slik in kipov bivšega cesarja in njegove rodbine. Pruska vlada je pred kratkim odredila, da se mo-ra Viljemova slika odstraniti iz vseh prostorov, kjer se še nahaja. Berlinski listi satirično poroča-jo, da je predsednik Ebert obha-jal rojstvo republike s frankfur-taricami, kislim zeljem in pivom — dočim je bivši kaiser, kakor se poroča iz Holandije, praznoval svoj beg s šampancem.

Rebeli v Peruviji poraženi.

Buenos Aires, 11. nov. — Tu-kajšnja peruvajska legacija je prejela poročilo, da so vladne čete v Peruviji premagale revolu-cionarje v Pachiteaji. Predsed-nik Leguia zdaj kontrolira vse teritorij ob reki Ucayali.

Anatole France dobil Nobleovo nagrado.

Stockholm, 11. nov. — Švedska akademija je podelila letošnjo Nobleovo nagrado Anatolu France, odličnemu francoskemu pisatelju. Lansko nagrado je prejel Wood-row Wilson. Anatole France je komunist.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

S tužnim srcem naznanjam sorod-nikom in prijateljem žalostno vest, da je nemila smrt vzela mojo navdvo preljubljeno soprogo

ANA CAMLON.

Umrla je dne 28. oktobra, 1921, na mojem domu v Peolar, Kans., bila je pri zavesti do zadnjega trenutka, ko-popaljamo jo dne 30. oktobra, t. l. na pokopališču v Cherokee, Kans. Doma je bila iz Nove Šifite pri Gor-njem gradu, na Štajerskem, stava je bila sedaj 63 let. Moja najlepša hva-lja vsem članom društva "Srodoba" št. 411; S. N. P. J., hvala častilem Justini Hofčvar in Mary Komle-ke-vence, znako hvala Leopolda Dru-vence, znako hvala Pavlina Hribar za moške in gospeji Pavlina Hribar za ženske trud in srh za vse prijatelj-nsko pomoč, ko so mi stali na strani ob času ure žalosti. Nadajale hvala sestri Mary Gollis in njenem soprogu. Tukaj zapuše mene žalujočega so-proga, nekje na Nemškem brata in dve sestri v Jugoslaviji. Torej je en-krat hvala vsem skupaj. Tebi dragi soproga želim počivaj mirno v hladni ameriški zemlji! Zaljubljen, John Cam-lon, soproga. Feclar, Kans.

Slovenska Narodna Podporna Jednota. Ustanovljena 8. aprila 1908. Inskorp. 17. Junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODSEK: Fredrikh Vincenc Calabar, 2657 So. Lawdale Ave., podpredsednik Anton Hrast, Box 146, Cantonburg, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik buhalšnega oddelka Paul Berger, gl. buhalšnik John Vagrica, upravni gl. tajnik Filip Gollis.

POŠTOVNI ODSEK: John Underwood, predsednik, 409 Hay St., Springfield, Ill., Martin Želaznikar, Box 288, Northampton, Ohio, Jos. Radlček, Box 432, Smithton, Pa., Frank Searack, 5800 Prosser Ave., Cleveland, Ohio.

OSREDNJI OKROŽJE: Paul Berger, predsednik, 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZAPADNO OKROŽJE: Jacob Ambruzzi, Box 288, Meam Run, Pa., Anton Radlček, Box 73, Wick Haven, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šolc, Box 104, Gross, Kans., za Jugoslavijo, Leo Kabar, Box 348, Gilbert, Minn., za avstro-slovan.

Nadzorni odbor: Matt Petrovič, predsednik, 297 E. 140th St., Collingwood, Ohio, Jakob Ambruzzi, 418 Pierce St., Evelyn, Minn., Peter Soratti, 3183 S. Harding Ave., Chicago, Ill.

Tiskovni odbor: Vincenc Calabar, John Underwood in Matt Petrovič.

Zdravstveni odbor: Predsednik: Frank Alst, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Tricoli, Box 121, Lawrence, Pa. Julia Green, 242 Englewood, Detroit, Mich. Jos. Škibo, 1161 E. 63rd St., Cleveland, Ohio. Mary Učević, 1944 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

VEROVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETE": Jule Zavertnik. ŽOSK: Korespondenca z gl. odboriki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole: VSA PISMA, ki se nanašajo na pismo gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE BOLNIŠKE POSPORE SE NASLOVE: Bolniški tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. DEJAVNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in Jednote vedno so naslovljene: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE V ZVEZI S BLAGAJNIŠKIM POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Vse pismo, ki se nanašajo na gl. izvrševalni odbor se naj pošiljajo M. Petroviču, predsedniku nadzornega odbora. Šifra naslov je zgoraj.

Vsi pismo na gl. poročni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 409 Hay Street, Springfield, Ill. Vse pismo, ki se nanašajo na izvrševalno glavnico se naj pošiljajo na naslov: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, razen plačil, oglaševanja in sploh vse kar je v zvezi s glavnim jedotom, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

PROCES PROTI ARBUCKLU PRUŽNE V PONDELJEK.

San Francisco. — Proces radi smrtnega udara proti Roscoe Ar-bucklu, radi smrti Virginije Rap-pove bo pričel v ponedeljek dne 14. novembra.

KNOVI SE PRIPRAVLJENI ZA DIPLOMATIČNO KONFE- RENCIO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

tem pričevanju, ki je zbrano pod osmim poglavjem, ker je prepri-čano, da nobena oseba nasega ali katerega drugega naroda ne more ditiati teh praprostih izpovedi prič-e o največjem krišnju časti, pravice in človečnosti, ne da bi se glo-boko sgrajala nad njimi in jih obsojala. Da so bila ta nasilja iz-vršena od Indijancev, ne more slu-žiti za prikrievanje in opraviče-nje. Vsi civilizirani narodi so od-govorni za obnašanje svojih za-veznikov pod njihovim poveljeva-njem, ker so deležni njih uspe-hov, so enako soudeleženi pri njih zločinih. Masaker 23. januarja po kapitulaciji pri reki Bajajn je bil izvršen, ne da bi britske sile kaj poveljele, da ga preprečijo...

Britski oficirji so bili zločinsko brezsrčni zaradi usode ranjenih ujetnikov... Telesa naših rojak-ov so bila izpostavljena oneča-ščenju in postala so krma zverem vpržo mož, ki so zelo ponosni na pravila časti in vere."

Kongres je odobril poročilo. I-mel ni prav nobenih iluzij glede butare belopoltnega človeka im-perija, ki jo je nekoč delil z In-dijanci v Ameriki in zdaj z Ja-ponciji na Orientu.

BOJAKOM IN ČLANOV V DEŠAVI PENNSYLVA-NIJI.

Dne 15. novembra, 1921 se poda na pot in na agitacijo za list "Prosveta" hpat in član Jernej Kakej iz Irwin, Pa., kateri je po-oblaščen od upravnštva, da sme pobirati naročnino od starih in novih naročnikov in izdajati zato potrebna potrdila. Upamo, da mu bodete šli v vsih ozirih v pomoč, ter se naročili na list "Prosveta." Za upravnštvo F. Godina.

DOBLJENO DENARNO LIŠT-NICO.

na West Penn-car (poulični kari) med McKeesportom in Irwin, Pa., se dobi nazaj, ako poveste natan-čen datum kodaj ste jo izgubili, poveste natančno kaj je bilo v nji in da plačate za stroške tega ogla-sa. Oglašite se pri: H. C. Cornell, Superintendentu v McKeesport, Pa. (Adv. Nov. 9, 10, 11, 12)

PRODAM FARMO

obsegajoče 40 akrov, 20 akrov je izčiščenega, obsejano in je nekaj nad 100 sadnih drev vsajenih. Drugih 20 akrov pa je lep gozd, mala hišica, katero sem sam naredil. Poleg kmetije teče potok, ki je zelo ugoden za ribolov in je tudi drugih pitnih studenev in veliko prostega prostora za lov na div-jačino. V ti okolici je naseljenih kakih 18 slovenskih družin in nekaj Hrvatov. Jas prodam vsled tega, ker si nerazumim na kmetijo in ker nimam boljše polovice, sem še samski. Prodaj za zelo nizko ceno za \$1.100 (en tisoč in sto dolarjev). Torej, če katerega veselji, naj se hitro oglaš in naj piše na naslov: John Hrovath, P. O. Box 35, Muskegon Heights, Mich. (Adv.) Nov. 10-12

Za praznike.

Stara navada ameriških rojakov je, da se spomnijo svojih sorodnikov in prijateljev v domovini s primernim darom za božične praz-nike.

Ker je sedaj cena denarja iz-redno nizka, že samo par dolar-jev pomeni jako veliko v starem kraju.

Denarne pošiljave skozi našo banko so navadno nakazane v 14 dneh. Denar dobi prejemnik na svoji domači pošti brez vsakega odbitka. Naše cene so vedno med najnižjimi.

ZAKRAJŠEK & ČESARE, slovenska banka

70-9th Ave. New York City.

Dostaveki Onlin, ki žele potovati domov za praznike, priporo-čamo svojo potniško pisarno.

VASH KNJIGE.

Zajedatelj. Povest iz življenja slo-venskih trpinov v Ameriki. Ve-zano. Stane s poštnino vred \$1.75.

Zakon biogenesije. Vrlo poučna knjiga, ki pove, kako sleherni človek ponavlja v sebi razvoj vseh svojih živalskih in divja-ških prednikov. S slikami. Ve-zano. S poštnino vred \$1.50.

Obe knjigi, ki se naročita obnem, za tri dolarje poštnine prosto. Naročila sprejema tajnik Knji-ževne matice S. N. P. J.: Frank Alst, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. — Adv.

F. M. Dostojevskij:

BESI

Roman v treh delih.

Prelotil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

Ko sem si v duhu vse to predstavljal, se je zgodilo, da sem ga nepričakovano srečal na ulici. Izkazalo se je, da je že vse zvedel od znancev, ki sem jih bil pravkar obvestil. Ali čudno: ne le da ni silil vame in vpraševal o Stepanu Trofimoviču, nasprotno, še sam mi je presekal besedo, ko sem se jel opravičevati, zakaj da nisem bil že prej pri njem, in je takoj preskočil na drugi razgovor. Kajpak, snovi se mu je bila nabrala obilica; sila razigran je bil in ves vesel, da je ujel v meni poslušaleca. Začel je govoriti o mestnih novicah, o prihodu gubernatorice in o "novih čenčah", nastalih po tem povodu, o poziciji, ki se je že naredila v klubu, o tem da vse kriči o novih idejah, in kako da se je ta reč vseh prišla itd., itd. Govoril je dobre četrt ure in tako zabavno, da se nisem mogel odtrgati. Četudi ga nisem mogel trpeti, vendar priznam, da je imel poseben dar, izsiliti si posluš, zlasti kadar se je hudo jezil na kaj. Ta človek je bil po mojem mnenju resničen in rojen vohun. Vedel je vsako minuto vse najnovejše novosti in najbolj skrite skrivnosti našega mesta, posebno kar se tiče podlosti, in strmeti si moral nad njim, kako si je gnal k srcu stvari, ki se ga največkrat niso prav nič tikale. Meni se je zmerom dozdevalo, da je poglavitna erta njegovega značaja zavist. Ko sem tisti večer poročal Stepanu Trofimoviču o svojem srečanju z Liputinom in o najnovejših razgovorih, se je v moje začudenje silno vznemiril ter mi zastavil plašno vprašanje: "Ali ve Liputin ali ne?" Jel sem mu dokazovati, da ne bi bil mogel zvedeti tako naglo in bi tudi ne bil imel od koga; toda Stepan Trofimovič je ostal pri svojem:

"Verjemite mi ali ne verjemite," je zaključil h koncu nepričakovano, "toda prepričan sem, ne le, da pozna 'najin' položaj z vsemi podrobnostmi vred, marveč je razen tega še kaj drugega, česar ne veva ne vi ne jaz, vsaj zdaj še ne, in česar ne zveva nikoli, ali pa šele takrat, ko bo že prepozno in ne bo več rešitve!"

Molčal sem, čeprav so namigavale te besede marsikaj. Celih pet dni po tem razgovoru nisva omenila Liputina niti z besedico; jasno sem čutil, kako žal je Stepanu Trofimoviču, da se je zaklepetal in razgalil pred menoj take sumnje.

II.

Nekega jutra — sedmi ali osmi dan potem, ko je bil Stepan Trofimovič privolil v ženitev — sem hitel okoli enajste ure kakor običajno k svojemu žalostnemu prijatelju; na poti pa me je čakal doživljaj.

Srečal sem Karmazinova, "velikega pisatelja", kakor ga je nazival Liputin. Karmazinova sem bral že od mladih let. Njegove povesti in novele so znane vsemu našemu minulemu in še danšnjemu pokolenju; jaz sem se opajal z njimi, bile so naslada mojih otroških in mladeniških let. Potem sem se nekoliko ohladil do njegovega peresa; tendenčne povesti, kakršne je pisal zadnji čas, mi že niso več tako ugajale kakor njegova prejšnja dela, v katerih je bilo toliko neposredne poezije, in z njegovimi najzadnjimi spisi sem bil čisto nezadovoljen.

Če se osmelim izraziti v toli košljivi stvari svoje mnenje, vohbe vsi ti naši gospodje talenti srednje vrste, ki se za živih dni toliko da ne prišteva med genije, ne samo da po svoji smrti mahoma in skoraj brez sledu izginejo iz spomina ljudi, marveč dogaja se celo, da še v življenju, kakor hitro doraste novo pokolenje in zamenjajo tisto, v katerem so oml delovali, neverjetno naglo tonejo v splošnem pozabljenju in brezbrilnosti. Nekam hitro se godi pri nas vse to, kakor izprememba kulis na gledališkem odru. O, to je povsem druga stvar, nego s Puškinom, Gogoljem, Moliérjem in Voltairjem, z vsemi temi voditelji, ki so prišli povedat svojo novo besedo! Rea je tudi, da se ti gospodje talenti srednje vrste na koncu svojih uglednih let pri nas običajno prav žalostno izpišejo, ne da bi se le količkaj zavedali tega. Neredit se pokaže, da razodeva pisatelj, ki so mu dolgo pripisovali veliko globokost idej proti koncu toliko vodenost in nezadostnost svoje osnovne ideje, da živa duša ne žaluje, ker se je tako naglo izpisal. Le oni, sivi starčki, ne vidijo tega in se srde. Njih samoljubje vzplamt ravno ob koncu njihovega delovanja z obdobjem vredno silo; imajo se kdove za kaj — najmanj za bogove. O Karmazinovu so pripovedovali, da so mu njegove zveze z mogočnimi ljudmi in višjo družbo skoraj dražje od lastne duše; pravili so, da vsakogar oblaska, premami in očara s svojo prisrčenostjo, zlasti če mu je v čem potreben in — to se razume — če mu je naprej priporočil. Toda pred prvim knezom, prvem grofom, prvim človekom, katerega se boji, si bo čel v najvetojšo dolžnost, pozabiti vas z najzadnjejšo razbrilnostjo kakor trševca, kakor muho, tam na mestu, še preden zaprete vrata za seboj, to smatra resno za najvišji in najlepši ton. Kljub dovršeni omiki in popolnemu znanju dobrih manir je baje tako histerično samoljubljen, da niti v onih krogih družbe, kjer se malo zanimajo za literaturo, ne more skriti svoje avtorske občutljivosti. Če pa ga kdo preseneti s svojo ravnodušnostjo, mu naravnost bolno zameri ter ga še maščevanja.

Pred letom dni sem šel v nekem listu njegov članek, napisan s kričevitim stremljenjem po najnovejši poeziji in hkrati psihologiji. O psoval je parobrodno katastrofo nekje na angleški obali, pri kateri je bil sam traven in gledal, kako so reševali ponesrečence ter vlačili utopljenca iz vode. Ves ta dokaj mnogobesedni in dol-

gi članek je bil napisan v edinim ciljem, podčrtati samega sebe. "Zanimajte se zame," si bral med vrsticami, "glejte, kakšen sem bil v onih hipih. Čemu vam bo morje, vihar, akale in trake razbite ladje? Dovolj sem vam opisal vse to s svojim mogočnim peresom. Kaj gledate utopljenko s mrtvim otrokom na mrtvih rokah? Rajši glejte mene, ki nisem prenesel tega prizora in sem se obrnil stran od njega. Takole sem stal, s hrbtom tja obrnjen; stal sem z grozo in nisem imel moči, da bi se ozrl; glejte, takole sem mežal s očmi — kaj ne, kako je zanimivo?" Povedal sem Stepanu Trofimoviču svoje mnenje o Karmazinovem članku, in tudi on mi je pritrtil.

Ko se je pri nas nedavno razširila vest, da pride Karmazinov, sem ga seveda strašno želel videti in spoznati, če bi bilo mogoče. Vedel sem, da bi lahko dosegel svoj cilj s pomočjo Stepana Trofimoviča, saj sta bila prijatelja v prejšnjih časih. In glej, zdaj ga srečam sam na križempotju. Spoznal sem ga takoj; pokazali so mi ga bili pred tremi dnevi, ko se je peljal v kočiji z gubernatorico.

Bil je star gizdalin nevisoke rasti, ne več ko petinpetdeset let, precej rdečega obrazka, z gostimi sikastimi kodrci, ki so mu silili izpod okroglega cilindra ter se valili okrog čistih, rožnatih drobnih ušesec. Njegov skrbno umiti obraz s svojemo čolgimi, tenkimi, zvito stianjenimi ustnicami, nekoliko menatim nosom in drobnimi, ostrimi, pametnimi očesi ni bil bogve kako lep. Obločen je bil malec zanikrno in ogrnjen s plaščem, kakršnega bi nosili v tem letnem času kje v Švici ali severni Italiji. Toda vse male podrobnosti njegove obleke, zapončice, ovratniki, gumbi, želvinasta lornjeta na finem črnem traku in prstanček na roki, so bile natanko iste, kakor pri ljudeh brezhibno dobrega tona. Prepričan sem, da hodi poleti v barvnih lastingastih čevljiškkih z biserničnimi gumbki na straneh. Ko sva se srečala, je stal na uličnem vogalu ter se z zanimanjem oziral naokrog; videl, da ga radovedno opazujejo, me je prašal z medenim, toda nekam krikljivim glasom:

"Smem li vprašati, kod imam bližje v Bikovo ulico?"

"V Bikovo ulico? Ta je takoj tu zraven," sem vzkliknil v čudnem razburjenju. "Kar naravnost po tej ulici, za drugim vogalom pa krenite na levo."

"Hvala vam najlepša."

Prokleta minuta; menda sem ga zijal malikovalno kakor preplašen solarček! Kakor bi trenil, je opazil vse in takoj spoznal, da že vem, kdo da je, da sem ga bral in častil od ranlih otroških let in sem se ga zdaj prestrašil ter gledam nanj kakor na malika. Namehnil se je, pokimal še enkrat in stopil naravnost, kakor sem mu bil pokazal. Ne vem, zakaj sem krenil za njim nazaj in tekel še kakih deset korakov ob njegovi strani. Zdajci pa se je zopet ustavil.

"Ali bi mi ne mogli pokazati, kje tukaj najbližje stoji izvoščiki?" je kriklil znova.

Kako grd krič! Kako oduren glas!

"Izvoščiki? Izvoščiki so tu najbližje. . . pred cerkvijo stojte, tam stojte, vedno."

In malo je manjkalo, da se nisem obrnil in stekel po izvoščika. Sumim, da je pričakoval tega od mene. Seveda sem se takoj zavedel in obstal, a mi h prv gub je opazil dobro in njegov grd smehljaj je šel za menoj. In zdaj se je zgodilo tisto, česar ne pozabim nikoli.

Mahoma je izpustil drobno vrečico, ki jo je držal v levici. Pravzaprav to ni bila vrečica, marveč nekakšen jersaček ali boljše torbica, še bolj pompaturčica, podobna starim damskih ridikulom; ne vem prav, kaj je bilo, le toliko vem, da sem menda že priskočil in hotel pobrati.

Popolnoma sem prepričan, da je nisem pobral, toda prvega giba, ki sem ga bil storil, ni bilo mogoče utajiti, niti skriti; zardel sem kakor bedak, prekanjenec pa je takoj posnel iz okolnosti vse, kar se je dalo posneti.

"Ne trudite se, bom že sam," je rekel očarajoče; to se pravi, ko je že do dobra spoznal, da mu ne poberem pompaturčice, jo je pobral sam, kakor bi me hotel prehiteti, pokimal še enkrat in krenil svojo pot, jaz pa sem ostal kakor bedak sredi ceste. Bilo je toliko, kakor če bi bil res pobral. Kakih pet minut sem bil prepričan, da sem se na vekomaj osramotil; ko pa sem prišel do hiše Stepana Trofimoviča, sem se mahoma zagrohotal. Srečanje se mi je zadelo tako kratkočasno, da sem sklenil nemudoma razveseliti Stepana Trofimoviča s svojo povestjo in mu nazorno predčiti ves prizor.

III.

Ali v svoje začudenje sem ga našel topot ne-napredno izpremenjenega. Res je nekam hlastno planil k meni, kakor hitro sem vstopil, ter me jel poslušati, ali bil je tako raztresen, da izprva občudno ni razumel mojih besed. Kakor hitro pa sem izrekel ime Karmazinova, je bil nanagloma ves iz sebe.

"Ne govorite mi o njem, ne imenujte ga!" je vzkliknil skoraj v besnost. "Nate, pogledjte, berite! Berite!"

Izdrl je predal in vrgel na mizo tri majhne koščke papirja, v naglici popisane s svinčnikom; pisava je bila Varvare Petrovne. Prvi listek je bil od predvečerašnjega dne, drugi od večera, a tretji je bil prišel danes pred piščo uro; vsebina je bila prazna da nikoli tega in je pričala o nečimerni skrbi in častihlepem strahu Varvare Petrovne, ki jo je razburjala misel, da jo Karmazinov mogoče pozabi obiskati. Evo vam prvega, predvečerašnjega (najbrže je bil napisan pred štirimi, nemara tudi še pred petimi dnevi.)

"Ako vas danes vendar že počasti — o meni, prosim niti besedice. Niti najmanjšega namiga. Ne govorite o meni in ne spominjajte ga name. V. S."

(Dalje prihodnjije).

Mravlje.

Spisal J. Koprivnik.

(Dalje.)

B. Popis notranjih organov.

1. Prebavila.

Mravlje se žive v vsakovrstnih rastlinskih in živalskih tvarinah, a najrajše srkajo sladke sokove. Prebava hrane prične se že v ustih, kajti v ustno votlino izliva ju sline trije pari slinavice: nadustni, podustni in prani par. Sline izpreminjajo namreč akrob (amylum) v slakor. Nekateri trdijo celo, da prevajajo tudi protejinevine v raztopne peptone. Ustna votlina prehaja v žrelo, pa preide v ozki požiralnik. Po žvekalu pride mezgovnik (pravi želodec), ki je večji in daljši od prvega, a veliko nežnejši. Znotraj je prevlečen z neko šlezasto in rahlo snovino — z jetri. Ta ga dela nekako koamatnega. Zunaj je poprečno gubast, in iz njega molijo mnogo slepih, rokovičinemu prstu podobnih vrečic. Mezgovnik se zapira proti žvekalu z zaklopnicco, odpirajočo se odspred nazaj, izhod v črevo pa zaslanja vratar, tako da se more o prebavljenu zaklopiti želodec na obeh straneh. Črevo, v katerem se nahaja mnogo črevnih bradavičic, vije se po zadkovi votlini in zapusti vzadi na koncu telo. Razčlemba v tanko črevo, debelo črevo in mastnik je dobro razložna. V črevesni provod se izliva ju svoje izločke Malphigijeve cevi. To so dolgi mehovi, ki tiče z obema koncema v črevesu ter mu oddajajo neko posebno tekočino. Njim je neki izročeno tisto opravilo, katero imajoj pri višje razvitih živalih obisti (ledice). Mravlje imajo štirinajst Malphigijevih cevi, na vsaki strani po sedem.

2. Živčevje.

Živčevje je pri visoko inteligentnih mravljah posebno močno razvito. Tako imajo na pr. mravlje relativno nad trikrat več živčevine, kakor topoumni rujavji hrošči. Živčevje se začne z debelim vozlom, "velikimi možgani", v glavi nad goltom. Iz tega vozla izmotajo se živeci za tipalnice, pikčasta očesa in mrežaste oči. Pod goltom je manjši voz, "mali možgani", ki obdaja živec grizalca. Nadgoltni in podgoltni voz stoji med seboj v zvezi z žrelnim obročem t. j. z dvema vozatima, živčevnima trakoma, ki prihajata od nadgoltnega vozla, oklepata golto in preideta v podgoltni voz. Od "malih možgan" vlečeta se tja po praih in trebuhu blizu do konca zadkove votline dva debela živčevnena, tudi vozata traka, trebušni mozeg. Ker sta traka le malo vsakebi, spojata se (navstrična) vozla vsakokrat v eden skupen, debel voz. Iz vozlov trebušnega mozga zmotja se veliko živcev, ki se mnogovrstno razvejajo in po telesu razpeljajo. Črez trebušni mozeg je razpet celi sistem kožastih mišic, od spodnje telesne stene sem prihajajoših, tako da mozeg popolnoma pokriva ter ga zapira v cev. Te mišice tudi store, da so trebušni mozeg in nad tem ležeča prebavila vsakebi.

3. Mišičevje.

Mišičevje je pri mravljah jako krepko razvito, vzlasti ono v glavi, praih in nogah. Kako bi le bilo drugače mogoče, da vleče drobna mravlja velikanskega črva ali nese preveliko bilko. Učenjak Petau je dokazal, da je mravlja relativno več kakor tridesetkrat močnejša nego konj. Kar se tiče podobe, so mišice skoro vse ploščate in trkaste. One, ki gibljejo grizala in tipalnice, vraščajo v glavi ter se obesa ju na dotične ude spodaj (spredi) na dnu. Mišice, odločene gibanju posameznih členov v tipalnicah

in členatih udih grizal, so kratke in majhne ter grede le od enega člana do drugega sosednega, nikdar pa ne dalje. Zato zamore služiti ista mišica le enemu, nikoli več sklepom. Največ mišic pa je v praih. Obesa ju se na posebne robe in roglje, moleče od hitnatega oklopa v prano votlino. Večina od njih je odločena spretnemu in krepkemu gibanju nog in krilec (pri moških in ženskih mravljah.) Zadek veže s praimi samo ens, a dolga in močna mišica. Dihanju, obstoječemu v premikanju zadkovich obročkov sem ter tja, služijo posebne mišice, takisto tudi želu, nahajajočemu se pogostoma pri ženskih mravljah in delaveih. Nekaj mišic še kasneje omenimo.

4. Dihala.

Dihala mravljam so dušniki ali traheji. To so cevi, debelejšje in tanjše, napeljane po vsem životu. Zrak dospje v traheje skozi dušice t. j. okrogle luknje, ki se nahajajo na strani (levi in desni) v telesnih obročkih. Na dušice, katere lahko žival s posebnimi pripravami samohotno odpre ali zaklopne, nastavljajo se cevi. Te vodijo zrak v močno napihnjena, na vsakej strani telesna deloma v zadkovi deloma pa v prsni votlini ležeča mehova — glavna traheja, glavni trahejni debli. Trebuhasti glavni trahejni debli, ki sta razvejeni po vsem telesu, v zvezi sta s poprečnimi cevmi med seboj. Stene trahejih cevi so sestavljene iz dveh skladov, iz zunanega mrenastega in notranjega hitnatega. Hitinatni, notranji sklad, na katerem se še znotraj nahaja — v ukrepljenje cevi — po spiralki vijoč se debel rob, zabrani, da se cevi ne stisnejo, kadar se zrak po krepkem izdihu in po raztezi trahejev njemu sledeči v cevi močno stanjša.

5. Kri in krvni obtok.

Kri je pri mravljah kakor sploh pri žuželkah temno bel sok. Pod mikroskopom se vidi, da je kri belo-zelenkasta tekočina, v kateri plava nekaj 0.015 m velikih, okroglastih, nekoliko ploščatih telesce — krvnih kolesee. Krvna kolesea imajo v sebi mnogo toltih (mastnenih) molekulov. Nekatera od njih se skrčjujejo in raztezajo, kakor da bi bila živa. Krvna voda — tekoč del krvi — sestavljena je iz vode, protejinovin in še nekaj drugih tvarin.

Obtoku krvi, ki je pa zelo nepopolen, služi debelostenata, jako mišičnata cev (sree), pripeta s posebnimi, mrenastimi, trikotnimi mišicami na hrbet v zadkovi votlini. Hrbtna cev (sree) je razdeljena v več prekatov (srčnih prekatov), ležečih drug za drugim. Prekati so v zvezi med seboj, a zaključujejo se s posebnimi zaklopnicami, odpirajočimi se od zadaj naprej. Na strani (levi in desni) ima vsak prekat rarkol, po katerem (ali po katerih, ker sta dva) stopa iz života v splošno telesno votlino povrniša se kri v sree. Predaj se podaljša hrbtna cev v tankostenata, bolj ozko cev — v veliko odvodnico, ki gre tik hrbtne stene tja do glave. Tam, kjer preide iz zadkove v prano votlino, je vzbočeno navzdol, da more skozi tanek pretis (pecelj) med zadkom in praimi. Mišičnata hrbtna cev bi je, t. j. ona se ritmično skrčuje ter razteguje. Pri vsakem skrčevanju pošene nekaj krvi tja po odvodnici; ta jo izlije predaj pri glavi v splošno telesno votlino. Od tod teče kri po nepravilnih potih po telesu ter namaka in prešinja vse organe, le v krilih

je še niso našli. Iz raznih organov prideka zopet nazaj v telesno votlino in stopi skozi stranske razkole v hrbtno cev, da prične s nova krogotok. *) Tek krvi v organe pospešuje kapilarnost, izstop iz organov v telesno votlino pa mnogovrstna stikanja životnih snovij, kadar se giblje žival. Na svojem potovanju obteka tri traheje ter se čisti, t. j. odaja v traheje ogljenčev oksid (CO) in vodeni sopar (H O) ter jemlje iz zraka, ki je v traheji, kislice (O).

6. Želo.

To izdatno branilo, nahajajoče se pri mnogih mravljah, pristaja samo delavcem, pa ženskim mravljam. Moške mravlje nimajo nikoli takega orožja. Glavni deli žela so: žleza strupnica s strupnikom (mehurčkom za strup), bodalnica (hitinasta cev) in bodali. Žleza strupnica, ležeča v zadkovej votlini, obstoji iz dveh trebuhastih vrečic, ki se strneta v dolgo, mnogo se vijočo, ozko cev. Ta cev vodi jad (strup), neko svetlo tekočino, imenovano mravljinna kislina (C-H-O) v strupnik, od koder jo lahko žival po bodalnici samohotno izbrizga. V bodalnici nahajate se dve mečasti, na zunanji strani zbatli bodali iz hitina, ki ju zasadi razburjena mravlja sovražniku v meso ter švrkne ob enem kapljico strupa v storjeno rano.

Mnogim mravljam manjkata v želu ostri bodali; a žleza strupnica in druge priprave se nahajajo. Take mravlje se branijo tako, da ugriznejo s čeljustima in spuste po bodalnici iz zadka kapljico jadu v rano, ali pa da brizgajo in švrkajo jadovino v sovražnika. Na tak način se brani na pr. rujava mravlja. To je tista mravlja, katere si postavi iz raznih rastlinskih odpadkov (najrajši v jelovih gozdih) meter visoka in še višja mravljišča. Če narediš v njeno domovje votlino in držiš roko tja, kmalu ti bo vsa mokra. Srdite živalice so jo poškrpale z jadovino. V nekaterih krajih, dajo si ljudje nalasč po ti mravlji pomočiti roke, da jih potem vohajo. Mravljinna kislina krepča po njihovem mnenju živec. V krasnih mavričnih barvah pokaže se jadovina brizgajočih in švrkajočih mravelj, ako jo posije sonce, osobito zjutraj kmalu po izhodu ali pa zvečer nekoliko pred zapadom, kadar sonce nizko stoji.

(Dalje prihodnjije.)

NAZVANILNO IN ZAHVALA.

Zalostnim ercem naznanjam vsem sodnikom in znancom, da mi je nemila smrt vzela moj najdražji zaklad mojega soproga in očeta

MATIJA MATIČIĆ

v starosti 35 let; rojen v vasi Ivanjesele in bival je na Raketu. V Združenih državah je bil 19 let, delal je skozi 16 let za Carnegie Steel Works. Bolehal je 11 tednov na vodenici in konečno za plućnico. Umrl je dne 4. novembra, 1921 v Braddock bolnišnici ob 5 uri zvečer. Bil je član društ. št. 31 J. S. K. J. in št. 300, S. N. P. J. v Braddock, Pa. Tukaj zapušta mene kalujočo soprogo in 3 nedoraslih otročev in starem kraju pa enega brata. Moja najlepša hvala članom obeh društev za krasno darovane vence in za obilno vdelebo pri pogrebu, kakor tudi za gniljiv govor na pokopališču. Hvala tudi družini Fr. Grešak za darovani vence in hvala vsem, ki so ga obiskali za časa bolezni in smrti, ter ga spremlili k zadnjemu počitku. Hvala vsem skupaj! Tebi dragi soprogi in oči želim počivaj mirno v ameriški zemlji! Zaljubljeni ostali: Mrs. Matičić, soproga, Paulina, Mary, Frances, Josephine, Johana in Antonia, hčere, John in Frank sina; Braddock, Pa.

ROJAKI POZORI!

Vsako sredo večer se vrši plesna zabava in sola za ples v Narodni dvorani, sveturna sobna in domača zabava. Priporočilo se za mnogostrovinno vdelebo.

ANDREJ ŠPOLAR,

1802 So. Racine avn. Chicago, Ill.

Pošiljamo denar v staro domovino.

Sedaj lahko pošljemo denar v vse kraje na Slovenako, Hrvatsko, Dalmacijo in Istro.

Nadalje pošljemo denar tudi v Srbijo, Bulgariako in Rumunsko. Jamčimo za ves poslan denar, enako kot pred vojno, da boe hitro in točno izplačan.

PRODAJAMO ŠIFKARTE NA VSE LINIJE.

Uradne ure so: 9 jutro do 5 zvečer. Fondolek in sobota do 8:30.

KASPAR STATE BANK,
1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.